

KUNNSKAP FOR LIVET

Jeg bestemte denne overskriften før sommeren. Den fanger det brede samfunnsmandatet den norske skolen har. Etter den 22. juli står hele vårt samfunn foran store utfordringer for å gjenreise tryggheten særlig for barn og unge. Reaksjonen blant folk flest har imponert en hel verden. Den har vist at vi er et samfunn med stor tillit mellom mennesker og mellom folkevalgte og velgerne når det virkelig gjelder. Den har vist stor oppslutning om åpenhet og demokrati. Den har vist solidaritet og fellesskap. Den har vist kvaliteter og verdier i det norske samfunnet som det er vanskelig å måle og rangere.

En historie fra nabolaget mitt om tillit: Noen barn hadde plukket bær som vokser i borettslaget og laget saft som de solgte. Jeg kom forbi og fikk tilbud, men hadde ikke kontanter på meg. – Du skal få saft likevel, sa barna. - Fint, jeg skal på butikken og kan betale dere når jeg kommer tilbake, sa jeg. – Jada, vi stoler på politikerne!, var svaret jeg fikk..

Lysark 2 – formålsparagrafen.

Vi har en formålsparagraf – vedtatt tilslutt enstemmig av Stortinget – som nettopp understreker barnehagene og skolenes brede samfunnsmandat og verdigrunnlag. Det er ganske unikt i internasjonal sammenheng. Nå må vi jobbe enda mer målbevisst for at formålsparagrafen skal følges opp i det daglige og langsiktige arbeidet i skolen. Ellers blir det bare en floskel.

Vi har internasjonale undersøkelser som viser at norske elever skårer høyt når det gjelder demokratiske holdninger. I mange tidligere sammenhenger har framhevelse av disse verdiene ved norsk skole ofte blitt sett på som bortforklaringer på skuffende PISA-resultater. Nå er vi mer bevisst disse kvalitetene.

Lysark 3: Rosehav

Etter 22.juli baler vi med spørsmål om hvordan kunne dette skje? Hva gjør vi for at det aldri skal skje igjen? Jeg ønsker debatt og refleksjon om dette velkommen i klasserommene. Lærerne har en viktig oppgave i å tilrettelegge diskusjonen og sette den inn i en sammenheng med skolens formålsparagraf og de fagene som er relevante.

Vi har også utfordringer når det gjelder kunnskaper om vårt eget samfunn. Kunnskap om innvandring til Norge, hva vi lykkes med i inkluderingsarbeidet, hvilke utfordringer vi har, om det virkelig er sånn at Norge en gang i framtiden kan bli en islamsk stat med sharialover er problemstillinger som lærere vil møte og må forholde seg til i undervisningen.

Enkelte med minoritetsbakgrunn i Norge har opplevd skremmende og ubehagelige episoder før det var klart hvem gjerningsmannen var. Dette var f.eks. tilfeldige ungdommer på bytur som ble offer for diskriminerende gruppetenkning. Barn og unge har voksne rundt seg som har forfektet slike holdninger. Men i tråd med formålsparagrafen skal kristne, muslimer, jøder og hinduer ikke kollektivt stilles til ansvar for hva ekstreme enkeltindivider sier eller gjør.

Vi må få hverdagsmangfoldet til å fungere bedre.

Skolen kan ikke løse disse utfordringene alene. Men den norske fellesskolen er en viktig grunn til fellesskapet og den samfunnskontrakten de fleste av oss opplever å være en del av. Vi er en del av den samme virkeligheten. I andre land er det stor avstand mellom den fattige offentlige skolen i de mest slitne boområdene til de dyre privatskolene for de privilegertes barn.

Lysark 4: Skolefellesskapet (bilde)

Skolefellesskapet er noe av det viktigste i vårt samfunn. Tenk hvor verdifullt dette fellesskapet er! For oss er det en selvfølge at elever med ulik bakgrunn møtes på nærmiljøskolen og kan forvente et skoletilbud av likeverdige kvalitet. Men det er et

politisk valg! Mange land har mye større kvalitetsforskjeller mellom skolene, og mange flere elever som velger bort den offentlige skolen til fordel for skoler som ikke alle har råd til å gå på. Jobb nummer 1 å videreutvikle en inkluderende fellesskole, med høy og likeverdig kvalitet i alle deler av landet.

Vi må faktisk gjøre noen valg om vi skal beholde skolen som den fellesarenaen den er i dag. Om mange begynner å velge bort nærmiljøskolen, forvitrer fellesskapet i nærmiljøene.

Dette må vi ikke sette på spill ved å åpne for økt privatisering, eller å undergrave nærmiljøskolen.

En god skole og en god utdanning gir grunnlag for å være en del av fellesskapet som voksen. Derfor er innsatsen for bedre gjennomføring så viktig.

Den nordiske modellen

Da jeg var finansminister måtte jeg stadig forklare hvorfor vi lykkes med høy yrkesdeltakelse, høy produktivitet og omstillingsevne, høy kvinnelig sysselsetting – og høy fødselsrate, **den nordiske modellen**. Likestilling, små forskjeller mellom folk, forholdsvis høyt skattenivå og en utviklet velferdsstat imponerte internasjonalt. Det har også lagt grunnlaget for den samfunnskontrakten som gjør at vi raskt fikk bred oppslutning om omfattende tiltak for å motvirke finanskrisa – som mange andre land f.eks. USA – sliter med.

I hele EU-området er det nå 20,5% ungdomsledighet

Spania har 45,7% ungdomsledighet, Hellas 38,5%,

I bydelen Tottenham i London er den 35% - det snakkes om den tapte generasjonen. Vi er blant landene i Europa med den laveste ungdomsledighet (5,7% ungdomsledighet).

Ungdomsopprøret i England ser ut til å handle om å stå utenfor, om fattigdom, om mangel på muligheter og tilhørighet til samfunnet rundt. Unge mennesker uten

ansvarsfølelse overfor bygningene de ødelegger, eller samfunnet rundt seg, som ikke bryr seg om smerten de påfører andre. Det sosiale limet eksisterer knapt. Et fattigdomsproblem som truer samfunnskontrakten.

I et slikt terreng vil det også være grobunn for ekstremisme og destruktivitet.

Tallene fra Europa er vår varselampe og signalet kan ikke bli sterkere: Vi har ett valg- å sikre ungdommene våre en framtid. Den sikres gjennom skolegang og formell kvalifisering til et arbeidsliv som stiller krav.

Barn og unge er 20% av befolkningen og 100% av framtida.

Lysark 5: Vår fellesskole anerkjennes

Sitat fra OECD.

Sitatet er hentet fra OECDs ferske rapport med deres anbefalinger til hvordan vi kan styrke ungdomstrinnet i Norge.

Det sier noe om norsk skoles vekt på likhet og inkludering. Det at sosial bakgrunn betyr mindre i norsk skole enn i andre OECD-land trekkes altså fram som en viktig styrke ved vårt system – sett utenfra av internasjonale eksperter. Samtidig har vi større klasseskiller enn mange tror.

Lysark 6: På rett vei (Bilde PISA-resultater – lesing i Norden)

Når jeg snakker om PISA, passer jeg alltid på å understreke at det ikke sier alt om vår skole. Vi skal ikke bare legge vekt på det som kan telles og måles.

Vi har langsiktige mål for norsk skole. Å skape et godt utdanningssystem krever langsiktighet. Måla våre er å gi alle like muligheter gjennom en skole som bidrar til sosial utjevning. Det er å sikre at alle får gode grunnleggende ferdigheter og gjennomfører videregående opplæring.

PISA 2009 viser at vår skole er på rett vei.

Vår framgang i PISA-undersøkelsen fra 2006 til 2009 vekker internasjonal interesse og OECD fremhever mye ved norsk utdanningspolitikk som er på rett vei. Vi får noen utfordringer også. De skal jeg komme tilbake til.

Men det er interessant å sammenligne oss med Sverige. Mens vi har snudd en negativ trend, har Sverige gått fra gode resultater til dårligere. Vi har satset på det vi vet virker:

- Blir bedre til å sjekke resultater
- Økt lærerkompetansen
- Styrket ledelse og styring
- Satset på fellesskolen framfor privatisering

Sverige har valgt å eksperimentere med fellesskolen de seinere åra. Svenske skoleforskere trekker fram økt segregering som en hovedårsak til den negative utviklingen.

Privatisering og svekkelse av nærmiljøskolen har svekket fellesskapet. Et fellesskap som i seg selv er positivt for læring.

Læringsfellesskapet

Elever utfordrer hverandre og lærer av hverandre.

Vi må satse på det vi vet virker.

Målrettet innsats for mer læring

Vi har lykket i å heve norske elevresultater de siste åra. Honnøren går først og fremst til lærerne som har jobbet systematisk for mer læring.

Vi er ikke ferdig med jobben! Vi skal strekke oss videre.

Evalueringen av Reform 97 oppsummerte at skolen vår var preget av høy aktivitet og uklare mål. Det var bred enighet om at den neste reformen kunnskapsløftet skulle ha tydeligere mål for læringen som et hovedgrep.

Jeg trenger ikke forklare denne forsamlingen hvorfor det er så viktig at elevene behersker lesing, skriving og regning. Det er ikke fordi norsk og matematikk er mer høyverdige fag som sådan, eller at akademisk lærdom skal ha høyere prioritet. Uten tilstrekkelige lese- og regneferdigheter, mangler elevene det redskapet de trenger for å lære mer.

Å kunne lese, skrive og regne på et visst nivå er helt avgjørende for ha et trygt ståsted i arbeidslivet, for å kunne delta i demokratiet og for å forstå samfunnet rundt seg.

Grunnlaget må legges tidlig.

De som ikke får med seg det grunnleggende fra starten av går på nederlag på nederlag i skolen.

Kvalitetene i den norske skolen og det norske samfunnet som vi har vist hverandre og verden i disse krevende ukene etter den 22. juli handler ikke bare om bevissthet rundt demokrati, om holdninger og toleranse – det dreier seg også om at vi er et inkluderende samfunn i praksis i større grad enn mange andre. At alle barn – uansett bakgrunn – møter forventinger om at de skal nå sitt potensiale i skolen, er viktig for å lykkes i arbeidslivet og i livet. At vårt mål er at alle barn skal lære å lese og skrive og regne er viktig for å bekjempe forskjeller og for å vedlikeholde den norske samfunnskontrakten.

Lysark 7: Helhetlig innsats for mer læring

I tillegg til å jobbe målrettet og følge med på resultatene, er jeg opptatt av at vi skal tenke helhetlig.

Alle ledere i arbeidslivet vet at et godt arbeidsmiljø er avgjørende for høy produktivitet, for god omstillingsevne og gode resultater. Alle moderne virksomheter investerer betydelig i sine medarbeidere faglig og sosialt. Det som er opplest og vedtatt i arbeidslivet er selvsagt mange ganger viktigere når vi snakker om barn og unge. Det er gått ut på dato for lenge siden å snakke foraktelig om «koseskole» i motsetning til «kunnskapsskole». Godt læringsmiljø og bevisst satsing på inkludering og samarbeid fremmer læring.

Regjeringa har forsterket arbeidet mot mobbing. Nytt manifest mot mobbing – med lokal deltakelse.

Med ”Manifest mot mobbing” gir regjeringen et klart og tydelig løfte til alle om at engasjementet og samarbeidet vi har mot mobbing er forpliktende, og at vi skal jobbe systematisk for de samme målene i fire nye år. Alle de viktigste organisasjonene i Skole-Norge har skrevet under manifestet. Mange av landets ordførere har også signert. Jeg vil i dag også oppfordre fylkeskommunene til å bli med på laget.

Om kort tid setter vi i gang en kampanje mot digital mobbing.

Betydningen av læringsmiljøet for læring:

Gevinstene ved å satse på bedre læringsmiljø er store.

Det er verdifullt for den enkelte elev. Ved å redusere mobbetallene betyr det at det er færre som trenger å grue seg til skolen hver eneste dag. Det blir flere elever som opplever trygghet og inkludering, og flere barn som får en positiv skolehverdag.

Det sparer tid. Mange lærere opplever at mye tid går med til å håndtere bråk og uro og at dette går utover tiden som skal benyttes til undervisning (jf stortingsmelding om tidsbruk).

Det er verdifullt for elevenes læring. Det er vanskelig å konsentrere seg og lære når det er mye bråk, uro og mobbing.

Forskning viser at det er en sammenheng mellom læringsmiljøet og elevenes prestasjoner på skolen. Skoler som klarer å skape et godt læringsmiljø trekker opp resultatene for alle elevgrupper.

Det kan se ut som om kjønn, minoritetsstatus og foreldrenes utdanningsbakgrunn, faktorer vi vet har stor betydning på prestasjoner, har mindre å si for elevenes prestasjoner på skoler hvor elevene rapporterer om godt læringsmiljø og læringsklima.

Gode læringsmiljøer *kan* føre til at sosial bakgrunn får noe mindre betydning for skoleprestasjoner, og at prestasjonsforskjeller mellom ulike elevgrupper minker.

Styrking av Barneombud

Vi har derfor besluttet å styrke Barneombudet med flere stillinger slik at dette uavhengige ombudet kan utvide sitt arbeid med bistand til elever og foreldre i alvorlige mobbesaker.

Ombudet vil ha oppgaver knyttet til veiledning overfor elever og foresatte, og styrke sin rolle som pådriver for skolenes arbeid for gode og inkluderende skolemiljøer. Det vil også gi en bedre balanse mellom partene i saker som gjelder opplæringslovens kapittel 9a.

Vi har valgt Barneombudet blant annet fordi det godt kjent og allerede har en viktig funksjon på andre områder som gjelder barn- og unges rettigheter.

Mange fylker har uavhengige elevombud. Det er positivt og noe jeg vil utfordre fylkene til å legge til rette for. På nasjonalt hold, mener jeg det er viktig at vi får systemet vårt til å fungere bedre ved at fylkesmennene jobber med læringsmiljø og ved at vi nå få en økt kapasitet hos Barneombudet til å jobbe med dette temaet.

Lysark 8: Samarbeid med lærerne

Ingenting er viktigere for gode skoler enn gode lærere og god skoleledelse. Derfor har vi satt i gang en historisk satsing på lærere: Lærerutdanningen er lagt om slik at vi får mer spesialiserte lærere på fag og klassetrinn. Vi satser tungt på etter- og videreutdanning og

skal legge om slik vi når enda flere. Vi har skjerpet, og skal videre skjerpe kompetansekravene i skolen. Vi etablerer bedre veiledning av nye lærere.

Vi bruker mye penger fra statens side på etter- og videreutdanning. Dette er jo egentlig et arbeidsgiveransvar for kommuner og fylker. Men jeg synes det er riktig og viktig at staten er med og betaler. Jeg er utålmodig etter at enda flere lærere skal delta. Jeg ser at det er flere som deler den utålmodigheten, men jeg tror ikke det finnes noen enkel løsning her, for eksempel ved at staten tok 10 % mer av vikarutgiftene.

Lysark 9: positiv medieomtale

Gjennom GNIST-partnerskapet har vi lyktes i å snu negativ omtale av læreryrket til positivt. Dette er viktig for å få oppstatusen til læreryrket. Og det trenger vi for å få gode lærere og få nok lærere.

Kampanjen vi har kjørt for bedre lærerrekruttering har vært svært vellykka, og erfarne kampanjefolk sier at det er de mest positive resultatene de har sett av en slik kampanje.

Vi får ikke bedre lærere av å snakke ned skolen og svartmale slik vi har sett en del tendenser til de siste ti åra. Vi må snakke skolen opp. Understreke hvem som kan gjøre en forskjell og hvem som skaper verdier for framtida.

Lysark 10:Søketall

Vi trenger flere lærere: Søkingen til grunnskolelærerutdanningene, 5-årig integrert lærerutdanning og faglærerutdanning har økt med 50 pst siden GNIST-kampanjen startet i 2008. Felles innsats ser ut til å gi resultater. Vi er naturligvis glad for høy søking. Denne store økningen hadde ikke vært mulig uten GNIST-partnerskapet, lærere og lærerstudenter.

Vi må legge bedre til rette for at lærerne kan følge opp elevene. Det er derfor jeg har lovet å tidsteste alle nye tiltak! Vi skal unngå å binde opp tid som lærerne kan bruke bedre. Jeg oppfordrer kommuner og fylker til å tidsteste sine tiltak også og lytte til hva lærerne sier om for eksempel hva som er passelig antall prøver i skolen. Om vi får så

mange prøver at det ikke blir tid til å følge opp resultatene eller all tid i skolen går bort til å teste kunnskaper som egner seg for testing og telling, har vi virkelig rota det til.

God ledelse er sentralt for å gi lærerne gode arbeidsforhold og nå de resultatene vi ønsker. Også rektors tid er verdifull. Jeg setter et stort spørsmålstegn ved kommuner som velger å la rektorer ta seg av mange felleskommunale skoleoppgaver. Rektor må ha tid til å følge opp lærerne faglig, sette i gang pedagogisk utvikling og gi veiledning.

Vi må utvikle skolen sammen med lærerne og i samarbeid med lærerne. Er det noe jeg er overbevist om som kunnskapsminister, er det at jeg må jobbe i tett samarbeid med lærerne *og ikke i strid og konflikt* med lærerne. Dette var nøkkelen til å få ro omkring de nasjonale prøvene. I dag er disse etablert som en viktig del av vårt nasjonale kvalitetvurderingssystem. Ikke alle lærere *elsker* nasjonale prøver, men de aksepteres i høy grad. Slik har det ikke alltid vært, og slik hadde det ikke vært om vi ikke hadde jobbet tette med lærerorganisasjonene for å få en form på og et omfang av prøver som det er aksept for. Vi benytter oss heller ikke av en gapestokkmentalitet rundt prøvene, men har diskutert oss fram til publiseringsløsninger som gir tilstrekkelig offentlighet uten gapestokkeffekt.

Vi må ha gode lærere og nok lærere. Når vi vet betydningen av at elevene blir sett og får god oppfølging av kvalifiserte lærere, bekymrer det meg at enkelte kommuner kutter i lærerstaben for å spare penger. Vi må sikre ressursene på dette viktige området, og jeg er derfor glad for at regjeringen i Soria Moria 2 har stilt seg bak at vi skal få en bestemmelse i opplæringsloven om hvor mange elever vi skal ha per lærer i skolen. Vi jobber nå med å få på høring et utkast til dette som skal gjelde for grunnskolen.

Vurdering

Vurdering for læring, vurdering av læring

En svært viktig del av lærerens jobb, er vurdering av elevene. Elevene skal vurderes og får tilbakemelding for videre læring. Elevene skal også få vurdering av læring og få vite

hvor langt de har nådd i fagene. I ungdomsskolen og videregående skal elevene få vurdering i form karakterer som får betydning for dem videre i utdanningssystemet.

De seinere åra har det vært jobbet mye med bedre kvalitet i vurderingsarbeidet. Vurderingen skal gi gode læringsgevinster og være riktig og rettferdig. Lærerne gir uttrykk for at dette er noe de synes er krevende, og det er en sterk etterspørsel etter videreutdanning i vurdering. Jeg har stor respekt for at dette er faglig krevende, og at det er viktige rettsikkerhetsaspekter ved dette.

En hovedoppgave mener jeg har vært å sørge for at elevene får mer utfyllende vurdering og tilbakemelding. En tallkarakter sier noe om hvor i rankingen du ligger, men ikke hva du skal gjøre for å bli bedre.

Det forundrer meg stort at enkelte mener at det bør innføres karakterer på barnetrinnet, tross for den sterke skepsisen blant lærere og tross for at det ikke foreligger forskning som tyder på at tallkarakterer er det som skal til for de yngre elevene. Jeg mener karakterer på barnetrinnet er gammeldags. Det vi trenger er å sørge for at elevene får kvalitative tilbakemeldinger som de kan vokse på.

Tidlig innsats

Veldig mye av det elever sliter med i videregående, har en lang forhistorie. Alt for mange elever blir ikke sett tidlig nok, får ikke den støtten de har behov for fra starten av i opplæringsløpet. Jeg ser ikke barnehagen *primært* som en start på det videregående løpet – men vi må starte der!

Lysark 11: Bilde – tenk stort om de små

Vi vet i dag veldig mye mer om små barn og læring enn for få tiår siden. Dette har gjort oss mer bevisst på at barnehagen ikke skal være barnepass men et pedagogisk tilbud. Vi må tenke stort om de små og ha ambisjoner for å videreutvikle det pedagogiske tilbudet. Vel og merke på små barns premisser, jeg vil ikke at barnehagene skal bli lik skoler.

Når vi ser de positive effektene av en god barnehage, er det uforståelig at vi skal betale store summer for at barn ikke skal gå i barnehage. Tvert imot skal vi fortsatt bruke penger på å redusere prisen for barnehage og på økt kvalitet i barnehagene.

I dag har vi mye forskning som viser betydningen av tidlig innsats.

Før sommeren deltok jeg på en konferanse hvor Edward Melhuish la fram resultater fra en britisk studie om effekter av tidlig innsats. Studien tok for seg satsing på barnehage i fattige områder. Studien ga overbevisende resultater av språkstimulering i de første tre åra for barn som deltok i barnehage, og videre at dette hadde stor betydning for videre skolerresultater. Barnehagedeltakelse ga bedre resultater ettersom hvor lenge barna hadde vært i barnehage og hvor god kvalitet barnehagene hadde. Den positive effekten varer i minst til slutten av barneskolen, Og en god kvalitetsbarnehage beskytter barn mot effekter av en dårlig skole seinere.

Noe av det som gleder meg stort, er at barnehager og de som jobber der i dag blir tatt på alvor og for respekt for den jobben de gjør. Det var ikke noe honnørord da SV på 70-tallet ble kalt "barnehagepartiet"!

Barnehagebyggingen, innføring av rett til plass og reduksjonen i pris er den viktigste velferdsreformen og den mest lønnsomme investeringen vårt samfunn har gjort på mange ti-år.

Og enda er vi bare i startgropa for barnehagesatsing i Norge. Jeg vil jobbe for å få flere pedagoger i barnehagen, blant annet gjennom å skjerpe etterlevelsen av pedagognormen.

Vi skal satse mer på barnehageforskning. Vi skal utvikle barnehagetilbudet til minoritetsbarn videre. Vi kan ikke ha det slik at barn som er født i Norge ikke kan snakke norsk når de begynner på skolen.

Noen tenker stort om de små allerede: Eks fra Asker..

Tidlig innsats i barneskolen.

Det har gått ut på dato å snakke om skoletid og skolefritid. Barn som også går i SFO lykkes bedre på skolen – referere forskning, men sosial skeiv rekruttering til SFO.

Minoritetsbarn som ikke går i SFO, mister noe av det de vant i barnehagen.

Snart går vi inn i det andre skoleåret med lovfestet tilbud om leksehjelp. Det er mange sider av dette å ta tak i før det fungerer bra over alt. Men– barnetilsynsundersøkelsen gjorde meg overbevist om at dette skal vi videreføres, tross utfordringene vi ser: Vi ser nemlig at leksehjelpen når andre barn enn SFO. De barna som har foreldre med lav utdanning, deltar mer i leksehjelpen enn andre. I SFO er det omvendt. Det betyr at leksehjelpen virker.

Lysark 12: Ungdomsmeldingen, figur

Jeg mener veien til dette går via en mer praktisk og variert ungdomsskole hvor alle kan oppleve mestring og kunne holde på med noe de interesserer seg for.

Vi gjorde noen viktige endringer i 2005. Åpnet for at 2 fremmedspråk fortsatt kunne velges bort tilfordel for norsk, engelsk eller samisk. I 2008 fikk vi forsøk med arbeidslivsfaget.

Nå går vi videre med innføring av valgfag. Vi starter opp med noen valgmuligheter allerede neste høst.

Jeg er sikker på at flere valg, og ikke færre er en viktig vei å gå.

Det er en klar sammenheng mellom kunnskaps- og mestringsnivå i tiende klasse og gjennomføring av videregående opplæring. Det finnes ungdomstrinnselever som ikke

opplever skolen som noe meningsfull. Vi vet at motivasjonen for læring aldri er så lav som på 10. trinn. Mange av dem som lider under dette tenker at videregående skal bli bedre. Da skal de velge noe de er interessert i, da skal de få begynne på nytt. Så viser det seg altfor ofte at det ikke går, at de har for mye å ta igjen –at de går på et nytt nederlag, en ny smell. Det er ingen god start på voksenlivet. Selvfølelse, muligheter på arbeidsmarkedet, verdighet, selvrespekt står på spill. De får ikke vist hva de gode til.)

Lysark13: Fellesskole/ nivådeling/ Ungdomsskolen

Vi vet at elevenes kompetanse fra ungdomstrinnet har stor betydning for gjennomføringen i videregående opplæring. Dette gir i seg selv grunn til å satse på ungdomsskolen.

Mangel på motivasjon - lærelyst og læreglede.
Mer praktisk, variert og motiverende i alle fag.

De svake resultatene i matematikk i norsk skole har sammenheng med **ensidige arbeidsmåter i opplæringen**. Hovedvekten ligger på individuelle arbeidsmåter, og trening på å automatisere viktige ferdigheter. Diskusjon og refleksjon om svar og løsningsmetoder blir mindre vektlagt i norsk skole enn i andre land.

Vi har et mål om tilpasset opplæring i vår skole. Det betyr ikke skreddersøm og det betyr ikke at hver enkelt skal sitte å jobbe for seg. Det betyr en variert opplæring hvor hver enkelt elev blir sett, men hvor det å bli inkludert i et læringsfellesskap er like viktig som å få individuell tilrettelgning. Noen trenger det også, men vi må ikke undervurdere verdien av at ulike elever jobber med fag sammen.

Forskning om nivådeling

Professor John Hatties (Auckland, New Zealand) gjennomgang av forskning på dette feltet viser at permanent gruppeinndeling etter nivå, bidrar til økte forskjeller i læringsutbytte mellom elever. En slik organisering av skolen vil bidra til å bryte ned likhet i skolen, den likheten som jo er vår ubestridelige styrke. Forskningen viser at dersom vi skulle dele inn i grupper etter prestasjon vil

-særlig minoritetselever og elever med lav sosial bakgrunn blir oftere plassert i lavt presterende klasser. Vi vil få unge som underpresterer fordi det ikke forventes annet av dem, og slik forsterkes sosiale forskjeller.

-elever med ulik bakgrunn plasseres i ulike prestasjonsgrupper selv når deres prestasjoner er jevn gode

-middels presterende elever fra høyt utdannede hjem plasseres oftere i høyt presterende grupper ettersom deres foreldre har høyere ambisjoner på barnas vegne og klarer å få dem inn i de "beste klassene". (Hattie 2009)

Matteangst

På noen fagområder er utfordringene særlig store, både i resultater og motivasjon. Vi er en nasjon som er plaget av mye matteangst. Mange skjønner ikke hvorfor de trenger å lære matematikk. Og får støtte fra foreldrene: "I vår familie er vi ikke gode matematikk". Det må vi riste av oss.

Situasjonen er alvorlig: 28 % av 10.klassingene som var oppe til skriftlig eksamen i matematikk våren 2009 fikk karakteren 1 eller 2. Sammenlignet med 18 % for norsk hovedmål og 12 % for engelsk skriftlig.

Sammen har vi et utrolig viktig oppdrag. Samfunnet er avhengig av at unge mennesker velger realfag. Vi trenger flere realister, teknologer og dyktige fagarbeidere. Ikke mist er dette vesentlig for å bidra til å løse verdens klimautfordringer.

Så hvordan får vi det til? Ett svar kan være at det legges til rette for at barn og unge møter realfagene som noe mer enn teoretiske størrelser. Vi må spille på barn og unges vitebegjær gjennom å bruke situasjoner i hverdagen og livet rundt oss. Vi må knytte undervisningen til den praktiske virkeligheten.

Når vi spør elevene ”hvorforskal vi lære matte?” er ikke svaret; fordi vi skal bli gode på å løse annengradsligninger, eller fordi vi *trenger* å kunne regne ut hvor fort bakterier vil formere seg på en gammel vaskeklut (typisk matteoppgave?).

Vi trenger matte for å trene opp evnen til å tenke logisk, til å se mønstre, generalisere, løse problemer, se struktur.

Vi trenger matte for å **bli gode til å tenke!**

Dette er grunnleggende ferdigheter som er grunnlaget for all annen læring.

Matematikk er dypest sett logisk resonnement. Å lære matematikk er å lære å tenke logisk og systematisk. Men det er også matnyttig. Å kunne prosentregning er avgjørende som forbruker, som lånekunde i bank.

Lesing

En annen hovedutfordring er lesing og særlig gutter som leser for dårlig.

PISA viser at det er store kjønnsforskjeller. En stor del av de som sliter emd å lese i ungdomsskolen er gutter. Uten gode leseferdigheter er videre utdanning vanskelig.

Mange av de som sliter har lesevansker og det er viktig at de får den oppfølgingen de trenger tidlig. I dag finnes mange gode hjelpemidler.

Andre sliter med lesing fordi opplæringen ikke har vært god nok, motivasjonen har vært laber og treningen for liten.

Lesing og regning er prioriterte områder i det såkalte ”overgangsprosjektet”. En kraftinnsats her vil gjøre en stor forskjell for gjennomføring i vgo.

Gjennomføring i videregående opplæring - Ny Giv

Når jeg har snakket om barnehage, barneskole og ungdomstrinnet, er det for å understreke at vi ikke får bedre gjennomføring i videregående om vi ikke tenker

langsiktig og helhetlig og setter inn innsats tidlig. Skoleproblemer starter sjelden først i 16-årsalderen.

Men de som er i videregående alder nå, kan ikke vente på effekten av bedre barnehager!

Lysark14: Graf, på vei mot nasjonale mål. Skoleporten 16.08.

Lysark 15: Kakediagram, animasjon. Antall flere elever som må gjennom for å nå målsetning

Det er nå ett år siden vi lanserte Ny GIV. Veldig mye har skjedd dette året.

Det nasjonale målet vi har satt er å øke andelen som fullfører og består fra 69 prosent for 2004-kullet, til 75 prosent for 2010-kullet. I dag publiserer Utdanningsdirektoratet nye tall for indikatorene om gjennomføring i Skoleporten. Tidsserien for gjennomføring etter fem år er utvidet, og inkluderer nå 2005-kullet. Den stiplede linja viser utviklingen som skal til dersom dette målet skal nås. Økning i andelen som fullfører og består fra 2004- til 2005-kullet, gjør at vi nasjonalt følger skjemaet for å nå et mål om 75 prosent som fullfører og består.

For en uke siden kunne dere lese i bladet Tromsø om Therese Woll og Kamilla Johansen som i vår avsluttede grunnskolen på Kroken skole. Med støtte i Ny GIV-prosjektet har de gått opp 1-2 karakterer over hele linja fra jul og fram til standpunktkarakterene ble satt.. Kamilla fikk seks på norskeksamen. Det har blitt status å være Ny GIV-elev.

I bladet Tromsø sier Kamilla:

- *Jeg har lyst til å si til alle som sliter med fag på skolen at ingen må være flau for å melde seg på deltakelse i Ny GIV. Vi har lært noe som vi kommer til å ha bruk for resten av livet.*

Vi ser at mange kan strekke seg mye lenger enn de selv tror, hvis de møtes med tillit, støtte og krav. Overgangsprosjektet, som vi satte i gang etter jul i år, er en ubetinget suksess. Det er elever som står i fare for å stryke i ett eller flere fag som får ta del i disse

tilbudene, og tilbakemeldingene vi har fått så langt viser at mange har kommet mye, **mye** lenger enn det de selv trodde var mulig.

Inn i prosjektet er det hentet inn 2300 10. klassinger med så svake prestasjoner at overgangen til videregående opplæring ville bli vanskelig.

650 lærere har fått skoling i hvordan disse elevene kan heve seg. Elevene får oppfølging gjennom sommeren og inn i videregående skole.

Over hele landet har det også vært utviklet sommerskoler for den samme gruppen elever. Her i Tromsø har 20 16-åringer brukt to uker av sommerferien til en ekstra forberedelse før de begynner på videregående.

Elever får oppleve mestring og framgang. Det viser at det er mulig, men det krever forpliktelse. Fra skolen. Fra foreldre og foresatte. Og fra elevene selv. For å inngå i prosjektet må de tegne kontrakt, møte opp, gjøre en innsats. Til gjengjeld får de opplæring i mindre grupper, tettere oppfølging, mer praktiske læringsmetoder – og tillit til at de kan noe. Mange har hatt stort fravær. Noen har vært bråkebøtter, men også ganske usynlige i klasserommet. Her blir de sett!

Noen tilbakemeldinger fra det ganske land:

Vi fikk Ny GIV- prosjektet opp å stå på veldig kort tid. Mange har kastet seg rundt, takk for det. Neste år utvider vi. Målet er at alle de 10 pst lavest presterende elevene skal få tilbudet til jul. Men også at de metodene som viser seg så vellykket, kan brukes i den ordinære opplæringen. Det betyr mer praktisk læring, mer variasjon. Det gir mer lærelyst, og mer læring.

Ny GIV skal få flere til å gjennomføre videregående opplæring. Tett samarbeid med fylkeskommunene.

Minoritetsspråklige elevers gjennomføring av videregående opplæring

I framtidens arbeidsmarked er det ikke lett for de som ikke har en fagutdanning eller høyere utdanning. Det betyr at utdanning er nøkkelen til arbeidslivet og vi må legge til rette for at alle ungdommer med videre utdanning, også de som kommer til Norge midt i skoleløpet. Vi må også legge til rette for at voksne uten videregående kan få tatt et fagbrev eller få studiekompetanse.

Særlig utfordrende er dette særlig fordi som kommer til Norge midt i skoleløpet eller som voksne.

Når det gjelder de som er født i Norge med innvandrerforeldre klarer de seg nesten like godt som befolkningen totalt.

Yrkesfagene har generelt høyere frafall enn studieforberedende. Et lavere karaktersnitt fra grunnskolen og underskudd på læreplaner har blitt trukket frem som én forklaring på denne forskjellen. Minoritetsspråklige gutter har klart størst vansker med å skaffe seg læreplass. Blant minoritetslevene med ikke-vestlig bakgrunn er det også enda sterkere tendens enn blant majoritetslevene til at de som har dårligst karakterer velger yrkesfag.

Yrkesfag – status og gjennomføring

Lysark 16: Yrkes-NM.

Framtida vil by på færre jobber til folk med kun studiespesialisering, mens sysselsettingen av personer med yrkesfag vil stige. Størst behov vil man se for personer med elektrofag, mekaniske fag og byggfag. Antallet sysselsatte med slik yrkesfaglig bakgrunn vil øke med ca. 65 000 personer i perioden 2006-2030. Ifølge SSB vil man også få et økt behov for helsefaglige utdanninger på vgo-nivå.

Vi har store og uløste oppgaver på energifronten. Vi trenger folk som kan bygge moderne hus som motstår ekstremvær, som er energieffektive og teknologisk krevende. Vi trenger

folk til spesialisert vedlikehold. Vi må bygge nye veier og jernbaner, og vi trenger helsearbeidere som skal møte forventninger og behovene til egne besteforeldre når de om få år blir ordentlig gamle.

- Omtrent halvparten av de som går i videregående opplæring i Norge er yrkesfagelever, og de fleste har som målsetting å bli fagarbeider, svenn eller mester. Det er smarte valg. Men i dag er det alt for mange som avslutter videregående opplæring før de er ferdige. Mens over 80 prosent av elevene som startet på studieforberedende har gjennomført med full kompetanse i løpet av fem år etter at de begynte, gjelder dette for 55 prosent av elevene som begynte på yrkesfag.

Hvordan kan vi på best mulig måte stå sammen for å hjelpe ungdom til riktig yrkesvalg og skaffe arbeidslivet kompetent arbeidskraft?

Næringslivet i knipe

Kommunene i knipe

Helse og omsorgsarbeidere i framtida

- Eksempel: Kongsberg, K-tech- der næringslivet har gått sammen og dannet en ren opplæringsbedrift som ivaretar framtidig kompetanse som de vil være helt avhengige av.
- Vilje til å tenke nye og gode modeller for opplæring og rekruttering også i kommunene?

Det er behov for å tenke nytt om yrkesfag og ta tydelige grep – for å høyne statusen og for å sikre bedre gjennomføring. Men også på dette området vil jeg advare mot kjappe løsninger. Vi må videreføre det tette samarbeidet vi har mellom myndigheter og arbeidsliv slik at vi sikrer at det er godt samsvar mellom utdanningene og arbeidslivets behov

Framtidas fagarbeidere trenger gode allmennkunnskaper og grunnleggende ferdigheter. Dette sikrer vi gjennom å ruste elevene bedre gjennom hele grunnskoleløpet. Men vi skal ta på alvor at mange er frustrerte over at de ikke får jobbet nok med de spesifikke yrkesfagene de har valgt. Diskusjonen om yrkesretting har pågått lenge. Nå mener jeg vi har tatt viktige steg fra prat til praksis

- Nye forskrifter
- Nye læreplaner
- Opplæringen i fellesfagene skal yrkesrettes slik at det blir bedre relevans for yrkesfagene. 10 millioner kroner bevilges til å gi lærerne mer kompetanse og til utvikling av nye læremidler for yrkesretting av fellesfag.
- Engelskeksamen legges om slik at yrkeselever vil få lokalt gitt eksamen i engelsk som skal tilpasses de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.
- Vi setter i gang med hospiteringsordninger
- Vi foreslår nå at Lese- og skriveopplæringen og kompetansen i norsk skal styrkes ved å øke timetallet i dette faget for elever på yrkesfag.

Jeg har ikke hørt noen yrkesfaglærere som ønsker seg nye læreplaner i alle fellesfagene. De ønsker at vi fjerner hindringer for yrkesretting og det har vi systematisk gjort. Når vi nå får rustet opp kompetansen og utviklet læremidler, samt lagt om engelskeksamen vil vi være på god vei mot bedre yrkesrettig, mer relevant og motiverende opplæring.

Samfunnskontrakt

Vi må få lærlingordningen til å fungere bedre. Alt for mange bli stående uten lære plass etter vg2 og alt for mange gir opp i utgangspunktet uten å søke lære plass.

Jeg ser fram til å få slutført arbeidet med en ny samfunnskontrakt med alle berørte parter for å få sterkere forpliktelser og effektive tiltak slik at vi kan få en permanent bedre situasjon for lærlinger.

Kunnskap for livet:

Vi er veldig heldige i Norge. Mens svært mange land kaver med finanskriser, har vi høy sysselsetting og fortsetter å bygge ut velferdssamfunnet. Dette har med olje å gjøre, men det har også med god styring og forvaltning å gjøre – og at vi setter fellesskapet høyt.

Olje må ikke bli en sovepute for oss. Vi må passe oss for å bli oljedopa. Det er et budskap jeg mener skal gå ut til ungdommer i videregående skole også. De må jobbe med skolefagene, det er ingenting som kommer av seg selv – heller ikke i ”verdens rikeste land”. Dette er en av årsakene til at jeg er opptatt av å gi klare signaler om at fravær i skolen må unngås. I år har vi gjort en presisering i vurderingsforskriften for å understreke at elevene plikter å levere nok arbeid på skolen til at lærerne har et grunnlag for å vurdere.

Vi har fortsatt utfordringer når det gjelder lesing og regning. Flere må bli gode i språk og realfag. Men kunnskap for livet er mye mer. Det er det vi trenger for å delta i demokratiet og være en del av et mangfoldig fellesskap. Det er det vi trenger for å oppleve mening og kunne skape noe nytt. I dag er fakta om absolutt alt bare et Google-søk unna, men uten kritisk sans og en ramme å sette fakta inn i, blir vi lett manipulert eller bare forvirra.

Vi kan lære om kroppen vår og hjernen, men uten sosial kompetanse bommer vi i forholdet til andre mennesker, får ikke venner, takler ikke konflikter. Kunnskap og ferdigheter kan gjøre oss smarte, men ikke kloke. Vi må også ha en verdibase, og vi må utvikle empati.

Kunnskapen for livet er vanskelig å teste. Vi kan ikke ha nasjonale prøver i kreativitet, refleksjon eller sosial kompetanse. Men det er livsviktig kunnskap likevel.

For å sikre at flere gjennomfører en utdanning som gir en god plattform for voksenlivet, for å kunne leve av eget arbeid og delta i samfunnslivet, trenger vi å jobbe videre med mer kvalitet og læring i skolen. Men vi oppnår ikke resultater om vi bare gjør mer av det samme. Flere timer og flere karakterer vil ikke bringe oss videre. Innholdet i timene må være bra og tilbakemeldingene til elevene må være slik at de forstår hvordan de kan komme videre og lære mer.

Mestring - mer variert - mindre akademisk - inkluderende skole der flest mulig lykkes.